

Udskriftsdato: 1. januar 2026

KEN nr 9227 af 16/04/2018 (Gældende)

Ankestyrelsens principafgørelse 11-18 om magtanvendelse - personkreds - egnet botilbud - klageadgang

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: 18-3419

Ankestyrelsens principafgørelse 11-18 om magtanvendelse - personkreds - egnet botilbud - klageadgang

Principafgørelsen fastslår

Reglerne om optagelse i særligt botilbud uden samtykke, gælder borgere, der enten modsætter sig optagelsen eller ikke er i stand til at give samtykke.

Betingelserne for optagelse i særligt botilbud uden samtykke

Betingelserne for optagelse i særligt botilbud uden samtykke er, at det er absolut påkrævet for, at borgeren kan få den nødvendige hjælp, og at hjælpen ikke kan gennemføres i borgerens hidtidige bolig. Det er desuden en betingelse, at borgeren ikke kan overskue konsekvenserne af sine handlinger, at den pågældende udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, og at det dermed er uforvarligt ikke at sørge for en flytning.

Absolut påkrævet for at levere den nødvendige hjælp

Flytningen af borgeren skal være absolut påkrævet for, at borgeren kan få den nødvendige hjælp. Det betyder, at det ikke er muligt at gennemføre den nødvendige hjælp ved mindre indgribende metoder, end optagelse i særligt botilbud uden samtykke.

Hjælpen kan ikke gennemføres i borgerens hidtidige bolig

Det skal fremgå af sagens oplysninger, hvordan kommunen har forsøgt at stille den nødvendige hjælp til rådighed i borgerens hidtidige bolig, og hvorfor det, trods forsøg herpå, ikke har været muligt for kommunen at udføre den nødvendige hjælp. Det kan fx være fordi, at borgeren på grund af sin funktionsnedsættelse nægter at modtage hjælpen i den hidtidige bolig.

Den nødvendige hjælp skal forstås som hjælp til at dække både fysiske og psykiske behov, fx i kraft af fornemmelsen af at være en del af et fællesskab i det omfang, den pågældende selv kan rumme det.

Borgeren kan ikke overskue konsekvenserne af sine handlinger

Det er også en betingelse, at borgeren ikke kan overskue konsekvenserne af sine egne handlinger. Det kan fx være, at borgeren ikke har nogen sygdomserkendelse og derfor ikke samarbejder omkring sin medicin og på denne måde risikerer at lide personskade. Det kan fx også være, at borgeren på grund af sin funktionsnedsættelse ikke har forståelse for klæde sig efter vejret eller færdes på en sikker måde.

Risiko for væsentlig personskade

Derudover skal der være dokumentation for, at der er en risiko for, at borgeren udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade ved at forblive i den hidtidige bolig. Risikoen skal være reel og ikke kun hypotetisk. En reel risiko for, at borgeren udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, kan fx være, at borgeren ikke spiser og drikker tilstrækkeligt, eller lever under stærkt uhygiejniske forhold, der medfører risiko for borgerens helbred.

Kommunen skal kunne dokumentere, at de farefulde situationer, som borgeren kommer i, alene kan afhjælpes forsvarligt i et botilbud fremfor i borgerens eget hjem. Det skal samtidig være præciseret, på hvilken måde hjælpen i botilbuddet adskiller sig fra hjælpen i borgerens eget hjem.

Samlet set skal det, på baggrund af sagens oplysninger, være uforsvarligt ikke at sørge for en flytning, fordi borgeren risikerer at lide væsentligt personskade, hvis ikke vedkommende flytter til et botilbud.

Egnet botilbud

Optagelse i særligt botilbud uden samtykke er desuden betinget af, at der indstilles til flytning til et egnet botilbud. Det betyder først og fremmest, at botilbuddet skal være godkendt og kunne rumme borgeren. Det betyder også, at der skal være en ledig plads til borgeren, og at borgeren eller dennes værge har haft mulighed for at udnytte retten til frit valg af botilbud, inden kommunen sender indstilling til Statsforvaltningen.

Kravet om en ledig plads vil også være opfyldt, hvis der inden for en nærmere angiven kortere periode er en ledig plads i botilbuddet. Det er ikke tilstrækkeligt, at der er oplysninger om en forventet ledig plads.

Både midlertidigt og længerevarende botilbud

Serviceovens bestemmelse om optagelse i særligt botilbud uden samtykke gælder ved flytning til både midlertidigt og længerevarende botilbud. Den gælder desuden ved flytning fra ét botilbud til et andet og internt på et botilbud.

Det gælder også i tilfælde af en ændring fra midlertidigt aflastningsophold - uanset varigheden heraf - til optagelse i særligt botilbud med henblik på længerevarende eller permanent ophold. I disse situationer skal der ved vurderingen af betingelserne for optagelse i særligt botilbud uden samtykke tages udgangspunkt i borgerens boligsituation, før flytningen til det midlertidige botilbud.

Klageadgang

Statsforvaltningens afgørelse om optagelse i særligt botilbud kan påklages til Ankestyrelsen. En ægtefælle, en pårørende, en værge eller en anden repræsentant for den person, som afgørelsen vedrører, kan klage, når den person, som afgørelsen vedrører, ikke selv er i stand til at klage.

Tilfælde hvor kommunen kan træffe afgørelse om optagelse

I de tilfælde, hvor borgeren lider af en erhvervet mental svækkelse, som er fremadskridende og ikke modsætter sig flytningen, kan kommunen træffe afgørelse om optagelse i et særligt botilbud, hvis værgen eller fremtidsfuldmagtshaveren tiltræder kommunens indstilling.

I den konkrete sag vurderede Ankestyrelsen, at betingelserne for optagelse i særligt botilbud uden samtykke var opfyldte. Borgeren skulle derfor flytte til det indstillede botilbud mod sin vilje.

Baggrund for at behandle sagen principielt

Ankestyrelsen har behandlet sagen principielt. Det har vi gjort for at afklare personkredsen for optagelse i særligt botilbud uden samtykke.

Reglerne

Love og bekendtgørelser

Lov om social service (serviceloven), senest bekendtgjort i lovebekendtgørelse nr. 102 af 29. januar 2018.

- § 124 a, om personkredsen for magtanvendelse.
- § 129, stk. 1, om betingelserne for flytning uden samtykke.

Praksis

Kasserede:

Følgende principafgørelser er kasserede og gælder ikke længere (historisk):

86-17: Det er en betingelse for, at optagelse i et botilbud kan ske uden samtykke, at det er absolut påkrævet for, at borgeren kan få den nødvendige hjælp, og at dette ikke kan lade sig gøre i borgernes hidtidige bolig. Kommunen skal kunne dokumentere, at de farefulde situationer, som borgeren kommer i, alene kan afhjælpes forsvarligt i et botilbud fremfor i borgerens eget hjem. Det skal samtidig være præciseret, på hvilken måde hjælpen i botilbuddet adskiller sig fra hjælpen i borgerens eget hjem.

9-16: Hvis en borger modsætter sig flytning til et midlertidigt botilbud, må kommunen ikke flytte borgeren uden at anvende magtanvendelsesbestemmelserne. Bestemmelserne finder anvendelse for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der får personlig og praktisk hjælp samt socialpædagogisk bistand m.v., behandling eller aktiverende tilbud efter servicelovens regler, og som ikke samtykker i en foranstaltning som eks. flytning. Er betingelserne for magtanvendelse ikke opfyldt, skal kommunen tilbyde anden hjælp efter serviceloven.

109-15: I den konkrete sag fandt Ankestyrelsen, at betingelserne for flytning uden samtykke var opfyldte i et tilfælde, hvor en hjerneskadet borger, som allerede boede på botilbud, var blevet tiltagende aggressiv og udad reagerende på grund af ydre stimuli. Det var ikke muligt at ændre på de fysiske rammer i borgerens hidtidige botilbud, så borger blev skærmet fra stimuli. Borgeren opholdte sig langt størstedelen af tiden på sit værelse med fast vagt uden for døren og blev fulgt af personalet, når borgeren forlod værelset for en daglig gåtur. Den nødvendige hjælp kunne derfor ikke gennemføres i borgerens hidtidige bolig, og det var absolut påkrævet at flytte borgeren.

6-15: Bestemmelsen om flytning uden samtykke skal anvendes, når en person, som ikke er i stand til at give samtykke, skal optages i et bestemt botilbud. Dette gælder også i tilfælde, hvor borgeren flyttes til et midlertidigt tilbud efter servicelovens § 107.

65-14: For at en kommune kan indstille en borger til et bestemt botilbud uden borgerens samtykke kræves det, at der er en ledig plads på bostedet.

C-20-07: En ændring fra midlertidigt aflastningsophold til et botilbud med henblik på længerevarende eller permanent ophold udgjorde en sådan ændring i perspektivet for en kvindes ophold, at magtanvendelsesreglerne skulle bruges. Dette uanset der ikke var tale om en fysisk flytning, da kvinden fortsat skulle have ophold det samme sted.

C-5-06: Ankestyrelsen fandt, at der ikke var dokumentation for, at kvinden havde modsat sig flytning. Endvidere fandt Ankestyrelsen, at kvinden ikke var i stand til at give et informeret samtykke til flytningen, og at dette skyldtes en aldersbetinget mental svækkelse, som var fremadskridende. Idet der forelå samtykke fra værgeren, skulle sagen derfor behandles efter servicelovens § 109 e, stk. 2, og kommunen burde derfor have truffet en afgørelse.

C-13-05: Der var almindelig klageadgang til Ankestyrelsen i en sag, hvor et nævn tiltrådte kommunens afgørelse om optagelse i særligt botilbud. Der var tale om en kvinde, der på grund af sin demens ikke kunne modsætte sig flytning, men som manglede evnen til at give informeret samtykke til flytningen, og hvor hendes psykiske funktionsnedsættelse var en følge af en aldersbetinget eller senere erhvervet mental svækkelse, som var fremadskridende. Værgeren havde tiltrådt kommunens afgørelse.

C-45-04: En kommunes usikkerhed om, hvorvidt en kvinde med fremadskridende demens var omfattet af servicelovens § 109 e, stk. 2, kunne ikke alene begrunde indstilling til nævnet om optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke efter bestemmelsens stk. 1. Kommunen var forpligtet til at foretage en relevant vurdering efter indhentelse af en speciallægefaglig udtalelse.

C-42-04: Ankestyrelsen fandt, at betingelserne for at optage en 81-årig dame med fremadskridende demens i et bestemt botilbud uden samtykke var opfyldt.

C-36-04: Betingelserne for at flytte en 36-årig infantil autist, der boede sammen med sin mor var ikke opfyldt. Moren magtede ikke længere at varetage den nødvendige hjælp og omsorg i forhold til datteren, men ønskede fortsat at have hende boende hjemme. Det fandtes ikke godtgjort, at kvinden ikke kunne få den fornødne hjælp på en anden og mindre indgribende måde, og at hjælpen ikke kunne gennemføres i den hidtidige bolig.

C-12-04: En 76-årig dement mand levede under stærkt uhygiejniske forhold og led bl.a. af diabetes og åbne skinnebenssår. Han havde nægtet hjemmeplejen adgang til huset, og hjemmeplejen havde desuden vurderet, at det næppe ville være muligt at gennemføre den nødvendige hjælp i mandens hus på grund af husets dårlige tilstand. Ankestyrelsen vurderede derfor, at betingelserne for flytning uden samtykke var opfyldt.

C-51-02: Ankestyrelsen var enig med nævnet i at en flytning i særligt botilbud af en 61-årig kvinde, der led af demens i svær grad, måtte anses for absolut påkrævet for at hun kunne få den nødvendige hjælp og at hjælpen ikke kunne gennemføres i eget hjem. Der var i sagens oplysninger dokumenteret tilstrækkelig risiko for at hun udsatte sig for alvorlig personskade ved at forblive i eget hjem. Kvindens eneste søn og advokaten, som varetog hendes interesser, var ligeledes enig heri.

C-28-02: De fysiske pladsforhold i en kvindes hidtidige botilbud medførte problemer med at håndtere kvindens nuværende helbredstilstand på en værdig måde. Dette var dog ikke tilstrækkeligt til, at lovens betingelse om risiko for væsentlig personskade var opfyldt.

C-49-01: Ankestyrelsen fandt, at betingelserne for optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke ikke var opfyldt for en 82-årig kvinde, som havde følger efter lettere demens og hjerneblødning i form af en særdeles svingende psykisk funktionsevne. Ankestyrelsen lagde vægt på lovens forarbejder og fandt, at den nødvendige hjælp kunne ydes forsvarligt på en anden og mindre indgribende måde.

C-29-01: Flytning af en svært dement person fra en skærmet afdeling til en almindelig afdeling indenfor samme plejehjem var et fysisk indgreb i selvbestemmelsesretten, som skulle vurderes efter reglerne om magtanvendelse.

C-33-00: Der var tilstrækkelig risiko for, at en 43-årig mand som led af fremskreden Huntingtons sygdom ville udsætte sig selv for alvorlig personskade ved at forblive i egen bolig. Der blev lagt vægt på, at det på trods af massiv støtte fra hjemmeplejen, ikke kunne forhindres, at han udsatte sig selv for alvorlig personskade, ved ikke at indtage tilstrækkelig føde eller væske.

C-26-00: Der var ikke dokumenteret tilstrækkelig risiko for, at en 64-årig mand, der led af en betydelig demenstilstand som følge af et mangeårigt konstant alkoholmisbrug, udsatte sig selv for alvorlig personskade ved at forblive i egen bolig. Manden levede under stærkt uhygiejniske forhold, der efter Ankestyrelsens opfattelse eventuelt kunne afhjælpes ved hjælp og tilsyn fra hjemmeplejen.

C-21-00: Optagelse i bestemt botilbud var ikke absolut påkrævet for, at borgeren kunne få den nødvendige hjælp. Borgeren var en kvinde, der led af skizofreni, og som havde en mani med indkøb af mad med efterfølgende indtagelse af fordærvet mad.

Den nødvendige hjælp kunne ydes forsvarligt på en anden og mindre indgribende måde, f.eks. ved jævnlig gennemgang af madvarer samt muligheden for administration af hendes pension.

O-31-92: Ankestyrelsen ændrede en beslutning om at hjemtage en plejehjemsbeboer til et plejehjem i bopælskommunen. At kommunen havde uudnyttet plejehjemskapacitet fandtes ikke at være flytningsgrund i henhold til bistandslovens § 83, stk. 2 (nu stk. 5). Der fandtes heller ikke at foreligge gyldigt samtykke til flytningen fra pensionisten eller dennes ad hoc værge.

Praksis er indarbejdet i denne principafgørelse.

Den konkrete afgørelse

Du har klaget over Statsforvaltningens afgørelse om optagelse i særligt botilbud uden samtykke. Statsforvaltningen afgjorde sagen den 3. januar 2018.

Ankestyrelsen har nu afgjort din sag.

Resultatet er:

- Du skal flytte til det særlige botilbud P.

Det betyder, at vi stadfæster Statsforvaltningens afgørelse, da vi er kommet til samme resultat.

Begrundelse for afgørelsen

Sådan vurderer vi sagen

Ankestyrelsen vurderer, at betingelserne for flytning uden samtykke til det særlige botilbud P, er til stede.

Vi finder, at kommunen har dokumenteret, at dit hjælpebehov ikke kan varetages i egen bolig ved bevil-
ling af yderligere støtte og ved tilrettelæggelse af hjælpen ud fra dit hjælpebehov og dine forudsætninger.

Vi finder også, at det er tilstrækkeligt begrundet, at du udsætter dig selv for at lide væsentlige personskade ved at bo i egen bolig.

Personkredsen for magtanvendelsesbestemmelserne

Vi vurderer, at du har en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, da du har diagnosen paranoid psykose og tydelige tegn på demens og har behov for omfattende hjælp i dagligdagen. Du er derfor omfattet af den persongruppe, der under visse betingelser, vil kunne pålægges at flytte.

Flytning uden samtykke

Vi vurderer, at betingelserne for optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke er opfyldte.

Vi vurderer også, at der i sagen er tilstrækkelig dokumentation for, at dit behov for hjælp ikke kan gennemføres i din hidtidige bolig. Der er dermed tilstrækkelig dokumentation for, at du udsætter dig selv for at lide væsentlig personskade ved at forblive i egen bolig.

Egnethed af botilbuddet

Vi vurderer, at det særlige botilbud er egnet til at dække dit behov for støtte.

Hvad er afgørende for resultatet

Vi lægger vægt på, at det ikke er muligt at gennemføre den nødvendige hjælp i din hidtidige bolig. Det er beskrevet, at du ofte frasiger dig hjælpen fra hjemmeplejen og også barrikaderer døren, så hjemmeplejen ikke kan komme ind, selv om de har en nøgle. Det er derfor ikke muligt for kommunen at levere den nødvendige hjælp i hjemmet.

Det er oplyst, at du på grund af din lidelse ikke kan overskue egne handlinger og udsætter dig selv for at lide væsentlig personskade i egen bolig.

Det fremgår af sagen, at du gentagne gange er blevet tvangsindlagt på psykiatrisk afdeling på behandlingsindikation. Du har aktuelt været indlagt siden 15. december 2015. I foråret 2015 blev du fundet i haven dehydreret og afkølet og blev indlagt med urosepsis, pneumoni og empyem.

Der er oplysninger om, at du afviser at få skiftet kateter, hvilket kan føre til infektion.

Du har ingen sygdomsindsigt, og du tager derfor ikke den nødvendige antipsykotiske medicin i de perioder, hvor du er i eget hjem. Det er beskrevet, at du gennem en lang periode, i starten af den nuværende indlæggelse, formentligt ikke har taget din medicin. Først efter at Psykiatrisk Center er begyndt at blande din medicin op i vand, er der sket en forbedring på det adfærdsmæssige plan.

På grund af din nedsatte funktionsevne og risikoen for, at du udsætter dig selv for at lide væsentlig personskade i egen bolig, vil det være uforsvarligt ikke at sørge for en flytning.

I forhold til botilbuddets egnethed lægger vi vægt på, at tilbuddet er godkendt på Tilbudsportalen. Det fremgår af sagens oplysninger, at botilbuddet er et tilbud til personer med demens.

Botilbuddet vurderer selv at kunne rumme dig, og kommunen har oplyst, at der er bevilget ekstra støtte i de første tre måneder efter indflytningen med mulighed for forlængelse.

Vi lægger til grund, at din værge har haft mulighed for at benytte sig af retten til frit valg af botilbud.

Om reglerne

Serviceovens bestemmelser om magtanvendelse gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der er berettigede til hjælp efter serviceovens bestemmelser om blandt andet praktisk hjælp og personlig pleje, socialpædagogisk støtte og behandling, og som ikke samtykker til en foranstaltning.

Statsforvaltningen kan, efter indstilling fra kommunen, træffe afgørelse om, at visse personer skal optages i et bestemt botilbud. Der er tale om personer, der enten modsætter sig flytning eller mangler evnen til at give informeret samtykke til flytning. Serviceovens § 129, stk. 2, er dog en undtagelse hertil.

Betingelserne for optagelse i botilbud uden samtykke efter serviceovens § 129, stk. 1 er:

- 1) det er absolut påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og
- 2) hjælpen ikke kan gennemføres i personens hidtidige bolig og
- 3) den pågældende ikke kan overskue konsekvenserne af sine handlinger og
- 4) den pågældende udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade og
- 5) det er uforsvarligt ikke at sørge for flytning.

Bestemmelsen om flytning uden samtykke gælder ved flytning til både midlertidige og længerevarende botilbud.

Mødebehandling

Sagen er behandlet på møde. På mødet stemmer deltagerne om resultatet. Der er enighed om afgørelsen.